

УКРАЇНСЬКА СВІТЛИЦЯ

Мета: розширити знання учнів про традиції українського народу, народні обереги, свята; розвивати мовлення, творчі здібності; виховувати інтерес та повагу до народних традицій.

Хід заходу

Кімната (зала) поділена на зони: українська світлиця (*прибрана рушниками, розмальована піч тощо*) та подвір'я (*з криницею з журавлем, лавицями*).

У хаті за столом сидять в українському національному вбранні козак та дівчатка, як на вечорницях.

Дівчатка ліплять вареники і співають.

Вітер віє, калина цвіте,

А козак до дівчини іде

І співає він пісню таку...

Козак (басом). Яку?

Про любов та весну.

Ой, дівчино, чарівна моя,

В небі світить вечірня зоря,

Шлях любові покаже тому...

Козак. Кому?

Кого вірно люблю.

Посміхається хвиля здаля,

У гаю чуєш ти солов'я.

Він дарує веселі пісні...

Козак. Які?

Як кохались навесні.

Біля ставу, де плаче верба,

Козак ніжно дівча обійма.

Він до серця її пригорта...

Козак. Невже?

То їх вітер квітча.

Ведучі (виходять з хлібом-сіллю з глибини двору). Шановні гості, ласкаво просимо відвідати нашу українську світлицю, доторкнутися серцем і душею до наших витоків, наших коренів, адже кожен з нас, напевно, генетично пам'ятає всю ту красу українського села, природи, тому що всі ми родом від рідної нашої матінки землі України.

Звучить пісня «Благословенна будь, вкраїнська хато» (О. Білозір).

1-ша ведуча. Україна — це тихі води і ясні зорі, зелені сади, білі хати і лани золотої пшениці. Це розкішний вінок з рути і барвінку, над яким світять золоті зорі. Наші степи, долини, переліски — скільки тут краси! І яка вона різноманітна, яке багатство барв, кольорів і відтінків,— поле жовте, аж очам боляче, стиглий колос гнеться під вітром, сполохана хвиля біжить з краю до краю. А над цим переливчата пісня жайворонка,— що лине десь у високості в мерехтливому мереживі.

А далі ген-ген річечка з тихою, прозорою та чистою водицею, що під легеньким літнім вітерцем ледь-ледь брижиться і віддає свіжою прохолодою. А вздовж річки зеленіють садки, а з них виглядають білі хатки — писанки.

А як гарно на квітучому лузі! Зачаровано вбираєш зором багатобарв'я кольорів і ніжну зелень трав, і переливне буяння квіту, і казкові бризки сонця!

А це все рідна, священна земля наших дідів і прадідів! Це наш рідний край, який починається для нас не лише з батьківського порогу чи хрещатого барвінку, він починається з прадавніх коренів нашого роду...

Дівчатка співають:

Ой, роде наш красний,

Роде наш прекрасний.

Не цураймося —

Признаваймося,

Бо багацько нас є.

2-га ведуча. А наш український рід справді прекрасний. Тут спокон віку шанували працю, хліб на столі, рушник на стіні, мамину пісню, яворову колиску, криницю з журавлем і обереги. Адже, за давніми уявленнями предків, світ був тривимірним і навіть житло вони будували за цим принципом. Дах — це небесна частина, яка означала божественну частину, середня — власне житло, означала людський світ і нижня, яка містилася в землі — підземний світ.

Вікна — очі хати, через які людина підтримувала зв'язок з божеством, а поріг — це межа між людським світом і світом померлих.

Людський світ має потужну добру силу — вогонь у печі, який іде від сонця. Щоб зло не проникало, над вхідними дверима вирізували символи — обереги, кола, розетки, хрести, підкови.

Люди мали й інші обереги, наприклад, рушник. На ньому вишивали магичний знак — Дерево життя. Над ним зображували зірки, що символізували зоряне небо. Від дерева життя чіткою лінією відмежовується підземний світ, у якому все зображувалося у перевернутому вигляді

(квіти голівками донизу). Ще на рушнику вишивали обереги: ромби, квадрати, які символізували безперервність існування людського життя і природи.

Дівчатка співають пісню «Про рушник».

І на тім рушникові

Оживе все знайоме до болю:

І дитинство, й розлука,

І вірна любов,

І твоя материнська любов. *(Двічі)*

1-ша ведуча. Наступний обєріг — це хліб. Він має круглу форму — форму сонця. Як сонце дає життя всьому, так і хліб живить усіх людей. Жодне свято не проходило без хліба: з хлібом ішли відвідувати новонародженого, жодне весілля не обходилося без хліба-солі, хлібом благословляли молодих. Завжди людину, яка приходила до хати, пригощали хлібом. Це означало, що вона вже не має морального права приносити цій хаті зло. Крім цього, велику магичну силу, як уважали, мала вода. Особливо шанували і користувалися непочатою водою з криниці. Дівчата використовували її для чарів, немовлят купали саме в такій воді. У християнських віруваннях вода також посідає чільне місце. Особливо цілющою вважають воду, освячену на Водохрещі (йорданську воду).

Дівчатка співають пісню:

Як послала мене мати

До Дунаю воду брати.

Дунаю, Дунаю, Дунаєчку-Дунаю,

Яка в тобі зимна вода на краю, на краю. *(Двічі)*

2-га ведуча. В усі часи оберегом для людини був одяг. Він захищав як від холоду, так і від злого ока. Вишиванка служила оберегом: обов'язково вишивалися комір сорочки, манжети рукавів.

Дівчатка співають пісню «Два кольори».

Як я малим збирався навесні

Піти у світ незнаними шляхами,

Сорочку мати вишила мені

Червоними і чорними *(двічі)* нитками.

Два кольори мої, два кольори

Оба на полотні, в душі моїй оба.

Два кольори мої, два кольори:

Червоний — то любов, а чорний — то журба.

1-ша ведуча. А у дівчат оберіг — це вінок. На свята носили квітучий вінок і в'язали до нього різнобарвні стрічки. Сором було дівчині, якщо стрічки були зав'язані не дбайливо, не як годиться. Кожна дівчина мала вміти в'язати стрічки та знати їх символи. Першою посередині в'язали світло-коричневу стрічку, вона символізувала землю — годувальницю. Пообіч неї в'язали жовті стрічки, які символізували сонце, потім ішли світло-зелені — це краса і молодість. За ними в'язали блакитні — це колір неба і води, символ сили і здоров'я. Жовтогаряча стрічка символізувала хліб, фіолетова — мудрість, а малинова — душевну щирість. Передостанньою була рожева, що символізувала достаток. Найчастіше саме вона — рожева стрічка, — була заключною, бо білу стрічку на кінцях зав'язувала не кожна дівчина. Кінці білої стрічки мали бути розшитими сріблом і золотом, а це могла дозволити собі тільки заможна дівчина. На кінці лівої білої стрічки вишивали сонце — золотом, на кінці правої — срібний місяць.

Звучить пісня «Віночок».

До травиньки травинька,

До квітиноньки квітинонька,

Для коханого єдиного

Я віночок свій сплела.

Пливи, віночок, де ходить милий,

Скажи, що я його люблю. *(Двічі)*

2-га ведуча. Також оберегами вважали часник, осику, вербу та полин — усе це люди дуже цінували та берегли, і мали у своїх оселях. Але найсильнішим оберегом було слово. Були складені тисячі замовлянь і молитов, які оберігали людину. Це своєрідний код, який давав доступ до таємної потужної енергії. Вона зв'язувала людину з вищим духовним світом, адже слово, вимовлене з любов'ю і вірою, оберігає і самого промовця, і його рідних, і того, за кого воно промовлене. Щоб жити щасливо у спокої, тримаймося наших оберегів, і тоді прийде гармонія в наші душі.

Звучить пісня «Молитва про Україну».

Боже, великий, єдиний,

Нам Україну храни,

Волі і світу промінням

Ти її осіни.

Світом науки і знання

Нас, дітей, просвіти,

В чистій любові до краю

Ти нас, Боже, зрости.

Молимоєь, Боже єдиний,
Нам Україну храни,
Всі свої ласки й щедроти
Ти на люд наш зверни.
Дай йому волю,
Дай йому долю,
Дай доброго світа,
Щастя дай, Боже, народу
І многая, многая літа!

1-ша ведуча. Існує ще й така легенда: Бог, коли створив світ, кожду націю чимось обдарував, а бідній українській дівчині подарував неоціненний скарб — пісню!

2-га ведуча. І сказав Бог: «Є у мене неоціненний дар, який уславить тебе на цілий світ — це пісня!».

1-ша ведуча. Узяла дівчина-Україна дарунок і міцно притиснула його до серця, вклонилася низенько Всевишньому і з ясним обличчям і вірою понесла пісню у народ.

Так і простує поруч з українським народом пісня, і так вона вже прикипіла до серця, так зрослася з характером, що без неї важко собі уявити життя. Адже у ній усе: і радість, і туга, і розпач, і кохання, і сміх, і сльози — все в українській пісні. Першу пісню, яку ми чуємо, ще мамину колискову, потім дитячі, шкільні, пісні юності, ліричні, обрядові, офіційні, жартівливі і сумні, і веселі — і в кожного, мабуть, є своя улюблена — пісня, яка западає в душу, бентежить серце і, мабуть, ніколи не забувається.

Жінка гойдає колиску й тихенько співає «Колискову»:

Люлі, люлі, мій синочку,
Справлю тобі колисочку (*Двічі*)
Та й повішу на дубочку. (*Двічі*)
Сонце зійде, обігріє,
Роса впаде та й скупає,
Листок впаде та й накриє.
Будуть пташки прилітати
І синочкові співати.
Люлі-люлі (*тихенько*).

2-га ведуча. Важливою складовою частиною культури кожного народу є його національна кухня. Українська кухня вирізняється серед інших своєю різноманітністю і смаковими якостями. Найпоширенішою стравою з овочами в українців був борщ. Найуживанішим був червоний борщ з капустою, його заправляли, як правило, підсмаженим салом, часником,

борошном. Багато страв готували з вареної картоплі; смажили в олії, ліпили картопляники, пиріжки, начинені капустою, грибами чи квасолею. З тертої картоплі виготовляли деруни, коржики, галушки. Важливе місце в українській кулінарії займали страви з борошна: лемішка, затірка, кваша та ін. Здавна найпоширенішими були галушки, локшина та вареники з найрізноманітнішими начинками.

Звучить пісня «Варенички».

Варенички-варенички, та ще й варениці,
Як побачу, усміхнуться вікна у світлиці.
А мій милий чорнобривий заглядає в очі,
Сама бачу вареничків, вареничків хоче.

Приспів:

Ой, варенички кручені, страва незвичайна
Для обіду, для вечері і для чарування.
Мовить милий із порогу слово у коханні:
Дай вареничків, голубко, у густій сметані.
Не по три, а по чотири йому подавала,
Вареничками в світлиці його чарувала.
Ой, варенички кручені, страва незвичайна
Для обіду, для вечері і для чарування.
Дівчатка частують гостей варениками та співають:
Милі гості, просим сісти,
Варенички будем їсти.
Варенички непогані,
Варенички у сметані. *(Двічі)*
Їжте, їжте, просим щиро
Варенички наші з сиром,
Варенички непогані,
Варенички у сметані. *(Двічі)*
В кожній хаті, на Україні
Варенички варять нині.
Це варенички знаменні,
Їхні родичі — пельмені. *(Двічі)*
Вас чекають у макітрі
Варенички дуже ситні,
Білолиці, круглолиці

Та з добротної пшениці. *(Двічі)*

Ведучі (разом). Шановні гості!

Щиро дякуємо, що відвідали нашу світлицю та подорожували з нами у світ історії
минувшини наших предків. Чекаємо знову на гостину!